

s-a mai observat, un moment al refuzării uniformității destinelor, în trecerea lor impetuoasă de la un mod de viață perimat la unul absolut inedit, în favoarea complexității lor. **Trei generații** respiră, astfel, o anume dimensiune caracteristică dramei de inspirație istorică, reflectând însă realitatea epocii prin personaje integral imaginare. E un procedeu semnificativ pentru una dintre liniile de evoluție a dramaturgiei române contemporane, care îi acordă autoarei, alături de alți cîțiva scriitori, calitatea de precursor, iar piesei — dăinuire.

Mihai VASILIU

ION SAVA

— 1900-1947 —

Personalitate artistică complexă (pictor, sculptor, grafician, caricaturist, scenograf, cronicar plastic, eseist, traducător, libretist, dramaturg, autor de scenarii radiofonice și cinematografice, regizor de film), teoretician al artei spectacolului, unul dintre principalii promotori ai regiei teatrale moderne din țara noastră. În 1930 se angajează la Teatrul Național din Iași, ca asistent de regie al lui A. I. Maican, montind, sub îndrumarea acestuia, primele sale spectacole (*Slimunul* de Henri-René Lenormand, *Paravanul* de Alfred de Musset ș.a. — stagiunea 1931—1932). Titularizat director de scenă (1 august 1933), realizează între 1933—1938, peste șaiszeci de spectacole de diferite genuri, în care demonstrează o inepuizabilă fantazie, idei originale și novatoare de transpunere scenică,

forță de construcție spectaculoasă și o preocupare accentuată pentru valorizarea argumentului literar prin mijloace de exprimare specifice teatrale. De altfel, încă la „Teatrul de vedenii”, înființat de el în sezonul estival 1934, se găsesc, în germene, concepțiile sale cu privire la „remagicizarea” teatrului, la reateatralizarea artei scenice. Cîteva spectacole reprezentative ale lui I.S. din perioada ieșeană: *Scene de stradă* de Elmer Rice, *Neamul Solimăreștilor* de Mihail Sadoveanu și Mihail Sorbul, *Androcle și leul* de G. B. Shaw, 13 *cantonele comice* de V. Alecsandri, *Otrava*, dramatizare după Émile Zola, *Madame Sans-Gêne* de Victorien Sardou și Émile Moreau, *Bimba-Bimba*, revistă de Ion Sava, *Hamlet* de William Shakespeare, *Volevodul țiganilor*, operetă de Johann Strauss. Debutează la Teatrul Național din București cu *Șase personaje în căutarea unui autor* (1938), folosind motivul oglinzii în consens cu structura dramei pirandelliene și, totodată, pentru mijlocirea insolitei apariții pe scenă a personajelor piesei. Continuă apoi cu: *Îngerul a vestit pe Marla* de Paul Claudel, *Orașul nostru* de Thornton Wilder, *Ale mării și iubirii valuri* de Franz Grillparzer, *Lanțuri* de Allan Laughton Martin ș.a.

După 23 August 1944, opera sa regizorală atinge punctul culminant cu *Macbeth* de Shakespeare (premiera: 27 februarie 1946), în care I.S. apelează la utilizarea măștii ca element de teatralitate, fiind primul care a concretizat scenic gîndurile lui Gordon Craig. Prin această creație, el a anticipat experiențele avangardiste ale anilor '70, precădînd, totodată, opiniile unor teoreticieni și practicieni ai teatrului contemporan (Jan Kott, Peter Brook ș.a.) cu privire la înscenarea capodoperelor shakespeariene. Pînă la prematura sa dispariție, I.S. face propuneri pentru reorganizarea pe baze noi, democratice, a teatrului românesc, alcătuieste proiectul unui ingenios edificiu teatral, ține prelegeri de regie și desfășoară o intensă activitate publicistică și de conferențiar, în care sintetizează experiența artistică acumulată și își exprimă părerile despre viitorul artei teatrale. În programul său estetic, I.S. susține: autonomia deplină a teatrului prin revitalizarea și potențarea plenară a mijloacelor ce-i aparțin, teatralitatea intrinsecă a argumentului literar, primatul regiei, spectacologia ca știință, care să guverneze conceptual și nu empiric arta scenică, transfigurarea cotidianului în contextul spectacular al unui „mister social modern”, unde, într-o comuniune spirituală activă între interpreți și public, să se răspundă marilor întrebări ale existenței umane și să se deschidă calea „visului de fericire al omenirii”.

Virgil PETROVICI